

*О. А. Мартинюк,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту,
Міжнародний гуманітарний університет*

*А. Клименко,
студентка 4 курсу факультету Економіки і менеджменту,
Міжнародний гуманітарний університет*

РОЗВИТОК ТЕХНОПАРКІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Забезпечення соціального та економічного розвитку в Україні можливо лише на основі включення інноваційних чинників. Досвід передових країн світу доводить, що одним із ключових факторів активізації інноваційної діяльності можуть стати особливі інноваційні структури, в яких об'єднуються в єдину систему процеси комерціалізації знань. Однією з таких інноваційних форм виступають технологічні парки, які утворюють організаційну систему зв'язків між наукою, освітою та промовистістю. І тому проблемам розвитку технопарків починають приділяти велику увагу вчені та економісти. Зокрема, І. Антіпов [1] аналізував вплив технопарків на інноваційний розвиток, І. Каленюкта та О. С. Акун висвітлювали основні проблеми українських технопарків [3], А. С. Продіус визначав сутність та призначення технологічних парків [4; 5].

Мета та завдання статті. Основною метою статті є дослідження можливостей створення та проблем становлення сучасних технологічних парків в Україні на основі використання світового досвіду розвитку.

Основні результати дослідження. Незважаючи на те, що технопарки існують більше півстоліття, на даний момент не існує загальноприйнятого їхнього визначення або устояної класифікації. Міжнародна асоціація технологічних парків на початку 2002 року запропонувала наступне визначення:

«Технологічний парк — науково-виробничий територіальний комплекс, головне завдання якого полягає у формуванні максимально сприятливого середовища для розвитку малих і середніх наукомістких інноваційних фірм. В структурі технопарків представлені такі центри: інноваційно-технологічний, навчальний, консультаційний, інформаційний, маркетинговий, юридичний, фінансовий, економічний, промислова зона. Для досягнення певних цілей технопарк стимулює та управляє потоками знань і технологій між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями і ринками».

Провідні економісти крім основних технопарків виділяють їх різновиди:

- технологічні інкубатори;
- наукові /дослідницькі парки, технологічні ареали.

Технологічні інкубатори спеціалізуються на комерціалізації наукових і комерційних розробок. Навіть у випадку фінансової незалежності, розташовуються в межах діючого технопарку.

Науково-дослідні парки мають більш тісні, ніж у технопарків, зв'язки з університетами тому що концентрують високоосвічені кадри та мають більші обсяги наукомістких досліджень.

Технологічні ареали — це цілий кластер взаємозалежних підприємств, що працюють у загальній і /або зв'язаних галузях, і розташованих в одному географічному

регіоні. Кластерні підприємства мають загальну інфраструктуру і демонструють схожі можливості та погрози розвитку [2, с. 68–69].

Українські технопарки – це добровільні об'єднання суб'єктів наукової, науково-технічної і підприємницької діяльності (без обмеження форм власності), які представляють інноваційні структури у вигляді груп юридичних осіб, що діють на підставі угоди про спільну діяльність. Розробка і реалізація інноваційних та інвестиційних проектів у технопарках відбувається за участі наукових та інженерно-технічних працівників організацій – учасників. Такі створені колективи включають тисячі науковців, інженерно-технічних співробітників, сотні кандидатів наук, десятки докторів наук, високо кваліфікованих робітників, що мають значний науковий і практичний досвід роботи у своїх галузях. Інноваційна та інвестиційна діяльність технопарків базується на матеріально-технічній і виробничій базі їх учасників.

На вітчизняні технопарки покладено виконання таких завдань:

- створювати цілісну систему впровадження наукових розробок у виробництво;
- створювати сприятливі умови щодо залучення внутрішніх та зовнішніх інвесторів для фінансування проектів технопарків;
- налагоджувати промисловий випуск високотехнологічної конкурентноздатної на світовому ринку продукції;
- створювати високоефективні методи аналізу та охорони навколишнього середовища;
- розвивати матеріально-технічну базу наукових досліджень;
- координувати наукові розробки, проводити науково-технічну і технологічну експертизу;
- здійснювати підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації вчених і фахівців для роботи в умовах ринку.

Одним з перших в Україні 1999 року було створено Технологічний парк «ІЕЗ ім. Є. О. Патона». Науковим центром, на базі якого створено технопарк, є Інститут електрозварювання ім. Е. О. Патона Національної академії наук України. Інститут є одним із провідних світових центрів, чий дослідження та розробки із зварювання матеріалів, наплавлення і напилювання захисних та зносостійких покриттів, спеціальної металургії, щодо міцності та працездатності зварних конструкцій, сучасних конструкційних і функціональних матеріалів широко відомі у світі. Як приклади досягнень інституту можна навести технології зварювання практично будь-яких матеріалів (від товщини мікронів до метрів) у будь-яких умовах – від зварювання під водою до зварювання в космосі. Останнє досягнення інституту – високочастотне зварювання м'яких тканин людського організму, що, за словами американських вчених, забезпечує сучасній хірургії прорив у XXI століття [6].

За даними на початок 2012 р., відповідно до Закону України „Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», в Україні існує 16 технопарків [7]. Проаналізувавши діяльність технопарків України за останні 13–15 років, ми можемо спостерігати позитивні тенденції стабільного розвитку існуючих технопарків. Однак, існує низка проблем функціонування українських технопарків: по-перше, понад 99 % реалізації інноваційної продукції припадає на три технопарки – Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона, Інститут монокристалів і Інститут фізики напівпровідників ім. В. Є. Лошкарьова. По-друге, істотно впливає на ефективність діяльності нестабільність державної політики з підтримки технопарків. Недосконалість правової бази інновацій-

ної діяльності, доводить призупинених окремих статей чинних законів законодавчими або підзаконними актами.

Створення українських технопарків відбувається в умовах ринку науково-технічної продукції, що формується в Україні під впливом низки несприятливих факторів:

1. обмежений попит на інноваційні пропозиції всередині країни;
2. обмежені можливості фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету;
3. відсутність зацікавленості фінансових і банківсько-кредитних систем у підтримці інноваційних проектів;
4. низька платоспроможність вітчизняних споживачів нової техніки;
5. наявність конкуренції на внутрішніх ринках з боку західних фірм розробників технологій, виробників і постачальників матеріалів, устаткування та технологій у цілому;
6. прагнення західних замовників без істотних інвестицій комерціалізувати в своїх інтересах наявний в Україні науковий потенціал, в першу чергу технологій подвійного призначення;
7. політична нестабільність в країні [8].

Подолання вище перерахованих наслідків, може створити позитивні умови для сталого розвитку економіки знань в Україні та підтримки унікальної моделі розвитку технопарків України, яка має назву «технопарки без стін».

Висновки. Проаналізувавши сучасні дослідження, можна стверджувати, що в Україні реально діють, на жаль, лише технопарки як найпростіша форма інноваційної діяльності «економіки знань». Створення в країні національної інноваційної системи так і залишилось в стадії проекту. Внаслідок змін законодавства (повного виключення з нього будь-яких заходів державної підтримки інноваційної діяльності), а також внаслідок широкої кампанії витиснення технопарків з економічного та громадського життя країни, умови діяльності технопарків є несприятливими та нестабільними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антипов І. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі / І. Антипов // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. – 2010. – Вип. 148. – С. 1–8.
2. Каленюк І., Сакун О. Розвиток технопарків в Україні: історія та проблеми становлення / І. Каленюк, О. Сакун // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 2 (10). – С. 9–15.
3. Продіус О. Інноваційний розвиток промисловості: реалії та перспективи / О. Продіус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. Т. 1. – С. 106–109.
4. Дорошко О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності / О. Дорошко // Ефективна економіка [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=507>.
5. Про спеціальну економічну зону „Яворів» : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/402-14>.
6. Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу „Курортполіс „Трускавець» : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514-14>.
7. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-15>.
9. Про інноваційну діяльність : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.